

Василь Онуфрійович ТКАЧУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківського менеджменту та обліку, Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020, Україна
E-mail: wotk@ukr.net Телефон: +380937601187

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Анотація

Метою статті є встановлення основних теоретичних і практичних проблем процесу оптимізації фінансових ресурсів комерційних банків та обґрунтування на основі їхнього аналізу пропозицій і рекомендацій щодо визначення критеріїв оптимізації та способів їх досягнення на основі нормативно-правових та маркетингових інструментів.

Розглянуто теоретико-методологічні аспекти формування та використання ресурсів комерційних банків. Обґрунтована вирішальна роль фінансових ресурсів у процесі ефективного управління ресурсами банків. Сформульовано визначення ресурсів банку, як сукупності його фінансових, технічних, технологічних, людських, організаційних, просторових, часових, інформаційних та нематеріальних можливостей банку для забезпечення досягнення стратегічних і тактичних цілей своєї діяльності. Обґрунтована ідентичність понять «ресурси банку» і «ресурсна база банку».

Визначено дві групи інструментів оптимізації фінансових ресурсів банку: нормативно-правові (адміністративні) інструменти та маркетингові інструменти. При цьому групу нормативно-правових (адміністративних) інструментів розділено на два сегменти: інструменти зовнішнього впливу, які, у свою чергу, за шириною дії можуть бути розділені на інструменти загальної дії та інструменти селективної дії та інструменти внутрішнього характеру. Визначено перелік основних маркетингових інструментів процесу оптимізації фінансових ресурсів банку.

На основі дослідження інструментів оптимізації фінансових ресурсів сформульовано алгоритм дій банку як сукупності п'яти послідовних етапів. Аргументована необхідність одночасного використання декількох критеріїв оптимізації, упорядкованих за допомогою визначених банком пріоритетів. Наукова новизна представлена встановленою автором відповідністю інструментів оптимізації певному елементу фінансових ресурсів банку. Це дозволяє у практичному плані здійснювати вибір найбільш ефективних інструментів оптимізації фінансових ресурсів, визначати напрям і ступінь впливу кожного із інструментів, комбінувати їхні поєднання та здійснювати постійний моніторинг динаміки та структури фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінансові ресурси банку, оптимізація ресурсів, інструменти оптимізації фінансових ресурсів

Василий Онуфриевич ТКАЧУК

ОПТИМИЗАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ БАНКОВ С ПОМОЩЬЮ МАРКЕТИНГОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

Аннотация

Целью статьи является установление основных теоретических и практических проблем процесса оптимизации финансовых ресурсов коммерческих банков и обоснование на основе их анализа предложений и рекомендаций по определению критериев оптимизации и способов их достижения на основе нормативно-правовых и маркетинговых инструментов.

Рассмотрены теоретико-методологические аспекты формирования и использования ресурсов коммерческих банков. Обоснована решающая роль финансовых ресурсов в процессе эффективного управления ресурсами банков. Сформулировано определение ресурсов банка, как совокупности его финансовых, технических, технологических, человеческих, организационных, пространственных, временных, информационных и нематериальных возможностей банка для обеспечения достижения стратегических и тактических целей его деятельности. Обоснована идентичность понятий «ресурсы банка» и «ресурсная база банка».

Определены две группы инструментов оптимизации финансовых ресурсов банка: нормативно-правовые (административные) инструменты и маркетинговые инструменты. При этом группу нормативно-правовых (административных) инструментов разделено на два сегмента: инструменты внешнего воздействия и инструменты внутреннего характера. В свою очередь инструменты внешнего воздействия по ширине действия могут быть разделены на инструменты общего действия и инструменты селективного действия. Определен перечень основных маркетинговых инструментов процесса оптимизации финансовых ресурсов банка.

На основе исследования инструментов оптимизации финансовых ресурсов сформулировано алгоритм действий банка как совокупности пяти последовательных этапов. Аргументирована необходимость одновременного использования нескольких критериев оптимизации, упорядоченных с помощью определенных банком приоритетов. Научная новизна представлена установленным автором соответствием инструментов оптимизации определенному элементу финансовых ресурсов банка. Это позволяет в практическом плане осуществлять выбор наиболее эффективных инструментов оптимизации финансовых ресурсов, определять направление и степень влияния каждого из инструментов, комбинировать их сочетание и осуществлять постоянный мониторинг динамики и структуры финансовых ресурсов.

***Ключевые слова:** финансовые ресурсы банка, оптимизация ресурсов, инструменты оптимизации финансовых ресурсов*

Vasily TKACHUK

PhD, Associate Professor, Lecturer, Department of Banking Management and Accounting,

Ternopil National Economic University

11 Lvivska st., 46020 Ternopil, Ukraine

Phone: +380937601187 E-mail: wotk@ukr.net

OPTIMIZATION FINANCIAL RESOURCES OF BANKS USING MARKETING TOOLS

Annotation

The article aims to discuss principal theoretical and practical problems concerning optimization process of financial resources at commercial banks. Due to their analysis the work also intends to ground proposals and recommendations on optimization criteria determination and the ways to reach them by using legal and marketing tools.

The author presents theoretical & methodological aspects of forming and using of commercial banks resources. The article grounds the key role of financial resources in the process of effective management of bank resources. The work defines bank resources as a complex of its financial, technical, human, organizational, spatial, time, informational and intangible possibilities for a bank in order to reach strategic and tactical targets of its activity. Furthermore the author grounds the identity of the notions "bank resources" and "bank funding base".

The article determines two groups of optimization tools of bank financial resources: legal (administrative) tools and marketing ones. Herewith the legal tools group is divided into two segments: external influence tools, which at their turn and according to their action range can be divided into general action tools or selective action ones, and inner tools. The author also introduces the list of principal marketing tools of optimization process of bank financial resources.

Due to the research of the optimization tools there is defined the algorithm of bank actions as a complex of five consecutive stages. The work reasons the necessity of simultaneous using of several optimization criteria, ordered with the help of priorities, determined by a bank. The scientific novelty is presented by the author's relevance of the optimization tools to a certain element of bank financial resources. This allows to make a choice of the most effective tools of financial resources optimization, to set the direction and the influence level of each of the tools as well as to combine their connection and to monitor the dynamics and the structure of the resources.

***Keywords:** financial resources of the bank, optimization of resources, optimization tools of financial resources*

***JEL classification:** G 210, G 390*

Постановка проблеми. У сучасних умовах не викликає сумнівів той факт, що динаміка і тенденції соціального та економічного розвитку держави вирішальною мірою залежать від стабільності грошово-кредитної сфери і банківського сектору, як його найбільшої складової частини. Вихідною умовою ефективного функціонування будь-якої системи чи будь-якого суб'єкта служить формування оптимального ресурсного забезпечення. Для банківського сектору ця проблема має ще більшу актуальність, оскільки, забезпечуючи фінансовими ресурсами своїх клієнтів, банки водночас за їхньою участю формують основну долю своїх фінансових ресурсів.

Світова фінансова криза та особливо гострі прояви її в українській економіці у формі чисельних банківських банкрутств і обмеженої платоспроможності низки комерційних банків на фоні політичної нестабільності та ескалації збройних конфліктів значно ускладнюють процеси ефективного управління фінансовою складовою ресурсного потенціалу банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування і використання ресурсів комерційних банків досить широко представлені у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі. Серед зарубіжних вчених варто виділити роботи як ряду російських

науковців, так і західних вчених. Так, зокрема, російські вчені М. А. Пессель, В. І. Колесніков та М. Г. Антонов визначають фінансові ресурси банків як результат здійснення пасивних операцій, тобто в основу тлумачення сутності фінансових ресурсів покладено бухгалтерський підхід. У наукових працях провідних західних вчених також практично не використовується дефініція «фінансові ресурси банку», а найчастіше мова йде про управління банківськими пасивами.

Вагомий внесок у дослідження проблем формування та використання ресурсної бази банків зробили українські науковці, серед яких слід відзначити роботи М. Д. Алексеєнка, А. П. Вожжова, О. В. Дзюблюка, Ж. М. Довгань та ряду інших. У їхніх наукових публікаціях знайшли своє відображення цілий ряд теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо ефективного управління ресурсами банків. Однак залишаються дискусійними питання трактування сутності поняття «фінансові ресурси банку» та його співвідношення з іншими близькими дефініціями, зокрема «ресурси банку», «ресурсний потенціал» тощо. Подальшого розвитку вимагають і практичні питання вибору найбільш ефективних інструментів впливу на формування оптимальних фінансових ресурсів банку. Саме тому вирішення питань оптимізації ресурсної бази комерційних банків має важливу теоретичну і практичну актуальність.

Постановка завдання. Метою статті є встановлення основних теоретичних і практичних проблем процесу оптимізації фінансових ресурсів комерційних банків та обґрунтування на основі їхнього аналізу пропозицій і рекомендацій щодо визначення критеріїв оптимізації та способів їх досягнення на основі нормативно-правових та маркетингових інструментів.

Об'єктом дослідження виступають фінансові ресурси банків, а предметом дослідження служить використання інструментів маркетингу для оптимізації фінансових ресурсів банків.

Виклад основного матеріалу. Дослідження оптимізації фінансових ресурсів банку потребує насамперед уточнення змісту основних базових дефініцій. Аналіз вітчизняних наукових публікацій показує, що у багатьох випадках відсутнє чітке розмежування дефініцій «фінансові ресурси банку», «ресурси банку» та «ресурсна база банку» і досить часто зазначені поняття вживаються як синоніми. Так В. І. Міщенко під банківськими ресурсами розуміє сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. В. І. Міщенко прямо стверджує, що банківські ресурси – це фінансові ресурси банку, що складаються із власних, залучених і запозичених коштів, чим фактично повністю ототожнює ці поняття [2, с.87-89]. Автори Економічної енциклопедії під ресурсами комерційних банків розуміють «сукупність грошових коштів, які формуються у процесі здійснення банками пасивних операцій і використовуються для здійснення активних операцій» [3, с.206]. Обидва наведені визначення є на нашу думку не зовсім коректними, оскільки закріплюють за ресурсами банку тільки виключно грошові кошти, що знаходяться у його розпорядженні.

Окремі автори використовують ще вужче трактування ресурсів банку, визначаючи їх як сукупність коштів, призначених в основному для кредитування, тобто прирівнюють їх до кредитних ресурсів. Так автори навчального посібника «Организация деятельности коммерческого банка» стверджують, що «... банківські ресурси утворюються шляхом проведення банками пасивних операцій і відображаються в пасиві балансу банку. Пасивні операції – це операції по формуванню і поповненню ресурсної бази банку. Пасиви комерційного банку являють собою його кредитний потенціал, який складається із власних і залучених ресурсів» [4, с.156].

Подолати певну обмеженість наведених вище тлумачень ресурсів банку у значній мірі вдалося М. Д. Алексеєнко, який запропонував визначити їх як «...сукупність грошових коштів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг»[5]. Однак і цьому визначенню також властиві окремі дискусійні питання:

➤ розширення структури ресурсів банку і включення до їхнього складу окрім грошових коштів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів є цілком виправданим, але недостатнім кроком, оскільки найбільш поширене тлумачення ресурсів незалежно від сфери діяльності фірми охоплює природні, технічні, технологічні, кадрові, просторові, часові, структурно-організаційні, інформаційні, фінансові та нематеріальні ресурси [3, с.206];

➤ з точки зору маркетингової орієнтації сучасного банківського бізнесу не зовсім коректним є розмежування активних операцій і надання послуг.

Аналізуючи різні підходи до трактування понять «ресурси банку» та «фінансові ресурси банку» можемо зробити наступні висновки:

➤ поняття «ресурси» загалом як і поняття «ресурси банку» є складним системним утворенням, яке являє собою всю сукупність можливостей, якими може скористатися фірма (банк) у процесі своєї діяльності;

➤ ресурси банку (наприклад, окремі елементи структурно-організаційних чи кадрових ресурсів) не завжди можуть бути виражені у грошовій формі.

Такі висновки дають нам можливість запропонувати наступне визначення ресурсів банку. Ресурси банку – це сукупність його фінансових, технічних, технологічних, кадрових, структурно-організаційних, просторових, часових, інформаційних та нематеріальних можливостей, якими він може скористатися для досягнення цілей своєї діяльності. Таким чином, фінансові ресурси банку є складовим елементом ресурсів банку. Зважаючи на сферу діяльності банків фінансовим ресурсам і в кількісному і в якісному відношенні належить пріоритетна роль у забезпеченні стабільного становища на ринку.

Стосовно співвідношення понять «ресурси банку» і «ресурсна база банку» можемо зробити висновок про їхню ідентичність. Варто погодитись з твердженням А. П. Вожжова, який наголошував, що ресурсна база банку представляє собою сукупність різних форм та видів ресурсів, що знаходяться у розпорядженні банку та використовуються ним для забезпечення виконання стратегічної мети і оперативних цілей та завдань своєї діяльності [6, с.117]. Такий системний підхід до тлумачення понять «ресурси банку» і «ресурсна база банку» дає змогу аналізувати взаємний вплив різних елементів ресурсної бази з метою формування їхньої оптимальної структури та визначати необхідні пріоритети у процесі управління ресурсами.

Пріоритетність фінансових ресурсів у забезпеченні належного функціонування банку обумовлює необхідність вирішення проблеми їх оптимізації. Загальний обсяг фінансових ресурсів у банківській системі України характеризується загальним трендом до постійного зростання протягом останніх років за виключенням 2009 року і 10 місяців 2014 року, що підтверджується наступними даними (див табл. 1).

Таблиця 1

Кількісна динаміка структурних елементів фінансових ресурсів банків України, млн. грн.

Показники	На 01.01.2012	На 01.01.2013		На 01.01.2014		На 01.11.2014	
		сума	приріст до попереднього, у %	сума	приріст до попереднього, у %	сума	приріст до попереднього, у %
1. Фінансові ресурси всього	1054280	1127192	+6,9	1278095	+13,4	1274130	-0,3
2.Зобов'язання, в т. ч.	898793	957872	+6,6	1085496	+13,3	1110390	+2,3
суб'єктів господарювання	186213	202550	+8,8	234948	+16,0	240155	+2,2
фізичних осіб	306205	364003	+18,9	433726	+19,2	394095	-9,1
3. Капітал	155487	169320	+8,9	192599	+13,7	163740	-15,0

Джерело: складено автором на основі [7]

Аналіз даних таблиці 1 засвідчує, що незначне зниження загального обсягу фінансових ресурсів українських банків у поточному році було обумовлено суттєвим відпливом коштів фізичних осіб (9,1 відсотка за 10 місяців) та зниженням обсягів власного капіталу банків за цей же період на 15 відсотків. Можна стверджувати, що така негативна тенденція буде зберігатися ще як мінімум до середини 2015 року навіть при умові реального проведення економічних реформ, відносної військово-політичної стабілізації та корінного покращення практичної діяльності регулятора.

Загалом для практичного здійснення заходів щодо оптимізації фінансових ресурсів банку використовують низку інструментів, які можна об'єднати у дві великі групи:

- ✓ інструменти нормативно-правового (адміністративного) впливу;
- ✓ маркетингові інструменти.

До першої групи можемо віднести насамперед інструменти зовнішнього впливу регулятора у формі встановлення абсолютних або відносних параметрів діяльності банку, дотримання яких є обов'язковим для комерційного банку. Фактично сьогодні тільки норматив мінімального розміру регулятивного капіталу, який складає 120 млн. грн., є абсолютним показником. Всі інші інструменти у формі обов'язкових нормативів є відносними показниками і базуються, як правило, на використанні вартості регулятивного або статутного капіталу. Суттєвий вплив на структуру та динаміку фінансових ресурсів банку справляють також такі інструменти зовнішнього впливу як мінімальний розмір обов'язкових мінімальних резервів та стрес-тестування. При цьому варто прийняти до уваги, що нормативи обов'язкових мінімальних резервів є директивним інструментом загального впливу до всіх комерційних банків, у той час як результати стрес-тестування є інструментом селективної дії, стосуються виключно окремого банку і можуть містити рекомендації щодо зміни параметрів окремих елементів фінансових ресурсів. У групу адміністративних інструментів оптимізації фінансових ресурсів банку ми відносимо і рішення вищого органу управління банком про збільшення (зменшення) статутного капіталу банку.

У складі маркетингових інструментів оптимізації фінансових ресурсів доцільно зосередитися на наступних:

- ✓ аналіз і сегментування ринку з метою визначення найбільш привабливих сегментів з точки зору можливості і вигідності ресурсних залучень і запозичень;
- ✓ розробка банківських продуктів для здійснення впливу на обсяги та структуру фінансових ресурсів банку;
- ✓ формування цінових параметрів ресурсоутворюючих продуктів банку;
- ✓ визначення оптимальних каналів збуту для ресурсних продуктів банку;
- ✓ здійснення ефективного рекламно-інформаційного супроводу діяльності банку у сфері оптимізації фінансових ресурсів.

На нашу думку алгоритм оптимізації фінансових ресурсів банку може передбачати наступну послідовність дій:

1. Встановлення критеріїв оптимізації. Такими критеріями можуть бути мінімізація вартості фінансових ресурсів, досягнення відповідності строків залучення із строками кредитно-інвестиційних вкладень, стабільність обсягу ресурсів, зміна загального обсягу або зміна структури фінансових ресурсів банку з метою приведення їх у відповідність до вирішення визначених стратегічних і тактичних цілей, зміна географії залучення ресурсів, досягнення соціальної привабливості банку та ін. При встановленні критеріїв оптимізації доцільно врахувати дві обставини:

- по-перше, оскільки вектори дії різних критеріїв, як правило, не співпадають, реальна оптимізація фінансових ресурсів мусить ґрунтуватися на використанні не одного, а певної сукупності критеріїв одночасно;
- по-друге, використання декількох критеріїв вимагає встановлення певної системи пріоритетів між ними.

2. Кількісний розрахунок параметрів фінансових ресурсів на основі вибраних критеріїв оптимізації шляхом використання статистичних, економіко-математичних та інших методів оптимізації. Кінцевим результатом цього етапу є встановлення оптимальної структури ресурсної бази на певний момент часу. Вирішення задачі оптимізації дає відповідь на питання якою повинна бути кількісна і якісна структура фінансових ресурсів банку відповідно до обраних критеріїв, але не дає відповіді щодо механізмів приведення фактичних параметрів до оптимальних.

3. Встановлення масштабів і параметрів відхилення наявної ресурсної бази від оптимальної шляхом порівняння фактичного їх рівня з розрахованим оптимальним рівнем, а також оцінка чутливості окремих елементів фінансових ресурсів до дії певних інструментів впливу.

Таблиця 2

Взаємозв'язок інструментів оптимізації із видом фінансових ресурсів банку

Види фінансових ресурсів	Інструменти оптимізації	
	Маркетингові інструменти	Адміністративно-нормативні інструменти
1. Власні ресурси банку (статутний капітал, регулятивний капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток)	формування іміджу та належної репутації банку дає змогу оперативно здійснювати підписку на емітовані акції банку та залучати субординований борг	відіграють пріоритетну роль і реалізуються через встановлення мінімального розміру капіталу, нормативів НБУ та контроль за їх дотриманням
2. Залучені ресурси банку (депозити фізичних осіб, депозити юридичних осіб)	нові депозитні продукти у відповідності до очікувань клієнтів, підвищення депозитних ставок, вигідні акції для клієнтів, перехресні продажі, реалізація зарплатних проектів, залучення клієнтів, які акумулюють потужні грошові потоки та технологічно пов'язаних клієнтів, розширення дистанційних каналів залучення на депозити, запровадження додаткових послуг до депозитних продуктів, покращення сервісу та ін. Виходячи із переважаючої питомої ваги депозитних ресурсів відіграють пріоритетну роль	встановлення режимів функціонування депозитних рахунків визначення кількісних параметрів і процедур гарантування захисту вкладів використання механізмів обов'язкового мінімального резервування
3. Позичені фінансові ресурси банку (міжбанківський кредит, зовнішні запозичення, кредити рефінансування операції РЕПО, випуск облігацій)	підтримка іміджу і репутації банку при здійсненні зовнішніх запозичень, міжбанківському кредитуванні та емісії облігацій Переважають при сприятливій кон'юнктурі ринку	встановлення процедур та кількісних параметрів операцій із рефінансування та операцій РЕПО Переважають при загостренні кризових явищ на ринку

Джерело: складено автором

4. Визначення інструментів оптимізації та детального механізму їх застосування по кожному елементу фінансових ресурсів з метою доведення їх фактичного стану до

оптимального. Даний етап є найбільш складним і має важко прогнозований кінцевий результат. Для вибору конкретних інструментів оптимізації пропонуємо наступну таблицю відповідності і переважного використання їх для окремих елементів фінансових ресурсів банку.

5. Заключним етапом пропонованого алгоритму оптимізації фінансових ресурсів банку є моніторинг і здійснення необхідних коректувань інструментів впливу з урахуванням маркетингового середовища, очікуваними змінами, діями конкурентів, регуляторних органів тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки:

1. Фінансові ресурси банку слід розглядати як складовий елемент ресурсів банку. При цьому у кількісному і якісному вимірі фінансовим ресурсам належить провідна роль у формуванні ресурсної бази банків.

2. Поняття «ресурси банків» і «ресурсна база банків» є ідентичними за своїм змістом і структурою.

3. Динаміка фінансових ресурсів банків протягом останніх років характеризується суперечливими тенденціями. З одного боку за кількісними параметрами має місце практична стабільність їхнього загального обсягу, а з іншого боку якісна структура фінансових ресурсів суттєво погіршилася.

4. Оптимізація фінансових ресурсів банків ґрунтується на використанні як нормативно-правових (адміністративних), так і маркетингових інструментів.

5. Різновекторність критеріїв оптимізації передбачає необхідність використання певної їх сукупності, упорядкованої визначеними пріоритетами.

6. Має місце існування взаємозв'язків між певними елементами фінансових ресурсів та можливими і доцільними інструментами оптимізації. На нашу думку, чітка інтерпретація таких взаємозв'язків дає можливість здійснювати більш ефективно управління фінансовими ресурсами банків.

Перспективи подальших досліджень повинні передбачати можливість розробки практичних методик, які б давали у режимі он-лайн можливість здійснювати моніторинг критеріїв оптимальності, використовуючи наявну у банку внутрішню інформаційну базу і доступну інформацію з ринку банківських послуг.

Список літератури

1. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н. Г. Антонов, М. А. Пессель. - М. : Финстатинформ, 1995. - 272 с.

2. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник [Текст] / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2007. — 796 с.

3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 [Текст] Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 952 с.

4. Организация деятельности коммерческого банка [Текст] / Под ред. Тагирбекова К.Р. — М.: Издательство «Весь мир», 2004. — 848 с.

5. Алексеенко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: [Електронний ресурс] Монографія. — К.: КНЕУ, 2002. — 276 с. Режим доступу <http://studentbooks.com.ua/content/view/135/39/1/>

6. Вожжов А. П. Формування ресурсів комерційних банків [Текст] / А. П. Вожжов // Фінанси України. - 2003. - №1. - С. 116-129.

7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://bank.gov.ua/>.

8. Дзюблюк О. В. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків [Текст] / О. В. Дзюблюк // Банківська справа. — 2008. - №5. — С. 38 – 47.

9. Довгань Ж. М. *Фінансова стійкість банківської системи України: проблеми оцінки та забезпечення* [Текст] : монографія / Ж. М. Довгань. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. - 448 с.

References

1. *Money, Credit and Banking* / NG Antonov, MA Pessel. - M.: Finstatinform, 1995. Print.
2. *Mishchenko V. I. Banking operations: Textbook* / V. I. Mishchenko, N. G. Slavyanskiy, O. H. Koreneva. -- K: Knowledge, 2007. Print.
3. *Economic Encyclopedia: In three volumes. 3 V. Editorial Board .: S. V. Mochernyy (Ex. Ed.) and others.* - K .: Publishing Centre "Academy", 2002. Print.
4. *Organization of the Commercial Bank* / Under the editorship Tagirbekov K.R. - M .: Publishing House "The whole world", 2004. Print.
5. *Alekseyenko M. D. Capital Bank: Theory and Practice: Monograph.* - K .: KNEU, 2002. Web. <http://studentbooks.com.ua/content/view/135/39/1/>
6. *Vozhzhov A. P. Formation resources of commercial banks : // Finance of Ukraine (1) 2003: 116-129.* Print.
7. *The official site of National Bank of Ukraine.* Web. <http://bank.gov.ua/>.
8. *Dzyublyuk A. V. Optimization formation of the resource base of commercial banks // Banking(5) 2008: 38 - 47.* Print.
9. *Dougan J. M. Financial stability of the banking system of Ukraine: problems of assessment and provision: Monograph.* - Sumy: State University "UAB NBU", 2012. Print.